

Jurisdikcija - Bulgarija

TURINIO LENTELE

- 1 Ar turėčiau kreiptis į bendrosios kompetencijos civilinių bylų teismą, ar į specializuotą teismą (pavyzdžiui, darbo teismą?)
- 2 Kai byla teisinga bendrosios kompetencijos civilinių bylų teismams (t. y. tokias bylas nagrinėti kompetentingiems teismams), kaip žinoti, į kurį teismą kreiptis?
 - 2.1 Ar bendrosios kompetencijos civilinių bylų teismai skirstomi į žemesnės ir aukštesnės instancijos teismus (pavyzdžiui, apylinkės teismai priskiriami prie žemesnės, o apygardos teismai – prie aukštesnės instancijos teismų) ir jeigu taip, kuris iš jų kompetentingas nagrinėti mano bylą?
 - 2.2 Teritorinis teisingumas (byla teisinga miesto A ar miesto B teismui?)
 - 2.2.1 Bendroji teritorinio teisingumo taisyklė
 - 2.2.2 Bendrosios taisyklės išimtys
 - 2.2.2.1 Kada galiu pasirinkti, į kurį teismą kreiptis: į atsakovo gyvenamosios vietos teismą (pagal bendrąją taisyklę nustatytą teismą) ar kitą teismą?
 - 2.2.2.2 Kada turi kreiptis ne į atsakovo gyvenamosios vietos teismą (pagal bendrąją taisyklę nustatytą teismą), o į kitą teismą?
 - 2.2.2.3 Ar šalys gali pasirinkti teismą, kuris paprastai nebūtų kompetentingas nagrinėti bylą?
- 3 Kai byla teisinga specializuotiems teismams, kaip sužinoti, į kurį teismą reikėtų kreiptis?

1 Ar turėčiau kreiptis į bendrosios kompetencijos civilinių bylų teismą, ar į specializuotą teismą (pavyzdžiui, darbo teismą?)

Pagal Bulgarijos Konstituciją teisingumą vykdo Aukščiausiasis Teismas, Vyriausiasis administracinis teismas, apeliaciniai teismai, provincijos teismai, karo teismai ir apylinkės teismai. Įstatymu taip pat gali būti steigiami specializuoti teismai. Teismus steigti draudžiama išimtinėmis aplinkybėmis. Pagal Teismų valdžios įstatymą administraciniai teismai įsikūrę tose pačiose vietovėse ir turi tą pačią teritorinę jurisdikciją kaip ir provincijos teismai. Į administracinį teismą kreipiamasi tada, kai pageidaujama pakeisti, atšaukti arba panaikinti viešosios valdžios institucijos sprendimą arba jeigu siekiama, kad teismas įpareigotų viešosios valdžios instituciją priimti konkretų sprendimą, jei manoma, kad viešosios valdžios institucija veikė neteisėtai arba neteisėtai nesiėmė veiksmų, išskyrus atvejus, kai byla priklauso Vyriausiojo administracinio teismo jurisdikcijai. Kitų specializuotų teismų nėra. Jei esate civilinio ginčo šalis, bylą nagrinės bendrosios kompetencijos civilinių bylų teismas. Pagal Civilinio proceso kodeksą ypatingos skubos tvarka nagrinėjamos bylos, bylos dėl santuokos ir civilinės būklės, neveiknumo, turto padalijimo, nuosavybės teisių į turtą atkūrimo, aktų ir kolektyvinių ieškinių taikomos specialios proceso taisyklės. Pagal Civilinio proceso kodeksą specialios proceso taisyklės tam tikrais atvejais taip pat taikomos ne ginčo teisenai, pavyzdžiui, paduodant prašymus dėl vykdomojo rašto. Pagal Prekybos įstatymą specialios taisyklės taip pat taikomos nemokumo byloms, kurias nagrinėja provincijos teismų komercinių bylų skyriai, kai jiems priklauso pirminė jurisdikcija.

2 Kai byla teisinga bendrosios kompetencijos civilinių bylų teismams (t. y. tokias bylas nagrinėti kompetentingiems teismams), kaip žinoti, į kurį teismą kreiptis?

2.1 Ar bendrosios kompetencijos civilinių bylų teismai skirstomi į žemesnės ir aukštesnės instancijos teismus (pavyzdžiui, apylinkės teismai priskiriami prie žemesnės, o apygardos teismai – prie aukštesnės instancijos teismų) ir jeigu taip, kuris iš jų kompetentingas nagrinėti mano bylą?

Pagal Bulgarijos Civilinio proceso kodeksą reikia kreiptis į apylinkės teismą (bulg. *rayonen sad*), nebent pirminę jurisdikciją nagrinėti bylą turi provincijos teismai (bulg. *okrazhen sad*).

Į provincijos teismą kreipiamasi, jeigu byla yra dėl tėvystės nustatymo arba ginčijimo, įvaikinimo santykių nutraukimo, asmens pripažinimo neveiksniu ar neveiksnumo panaikinimo;

- nuosavybės ar daiktinės teisės į kilnojamąjį daiktą, jei ieškinio suma viršija 50 000 BGN;
- civilinio arba komercinio ginčo dėl didesnės nei 25 000 BGN sumos (nebent byla susijusi su išlaikymo mokėjimais, reikalavimu pagal darbo teisę arba neleistinų išlaidų išieškojimu);
- neleistino, negaliojančio ar neteisingo įmonės įregistravimo, jei teisės aktuose numatyta, kad pirminę jurisdikciją nagrinėti šias bylas turi provincijos teismai;
- ginčų, kuriuos pagal kitus teisės aktus nagrinėja provincijos teismai;
- reikalavimų, neatsižvelgiant į jų vertę, pridėtų prie vieno ieškinio, priskiriamo provincijos teismo jurisdikcijai, jei jie turi būti nagrinėjami taikant tą pačią procedūrą.

Jeigu norite apginti savo teises kaip įmonės partneris, užginčyti įmonės akcininkų sprendimą, siekti įmonės steigimo panaikinimo, įmonės uždarymo arba bankroto bylos iškelimo, turite kreiptis į provincijos teismą, kurio veiklos teritorijoje yra įmonės registruota buveinė.

2.2 Teritorinis teisingumas (byla teisinga miesto A ar miesto B teismui?)

2.2.1 Bendroji teritorinio teisingumo taisyklė

Turite kreiptis į teismą, turintį jurisdikciją rajone (bulg. *rayon*), kuriame yra atsakovo gyvenamoji vieta, registruota buveinė ar pagrindinė buveinė.

Jeigu kilo ginčas su valstybės institucija arba juridiniu asmeniu, turite kreiptis į šios institucijos ar asmens būstinės arba buveinės vietos teismą. Jeigu ginčas kilo tiesiogiai su įmonės filialu, taip pat galite kreiptis į šio filialo buvimo vietos teismus.

Jei norite pareikšti civilinį ieškinį Bulgarijos valstybei, turite kreiptis į apylinkės teismą, kurio veiklos teritorijoje kilo ginčas, o jei ginčas kilo už Bulgarijos ribų – į Sofijos teismus.

Jei norite iškelti bylą asmeniui, kurio adresas nežinomas, turite kreiptis į šio asmens advokato ar teisėto atstovo gyvenamosios vietos teismą, o jei tai neįmanoma – į jūsų gyvenamosios vietos teismą. Tas pats taikoma, jei asmuo gyvena ne Bulgarijoje. Jei ir jūs gyvenate ne Bulgarijoje, turite kreiptis į Sofijos teismus.

Jei norite iškelti bylą nepilnamečiui ar neveiksniui asmeniui, turite kreiptis į šio asmens teisėto atstovo gyvenamosios vietos teismus.

Jeigu jūsų byla yra dėl paveldėjimo, visiško arba dalinio testamentu atšaukimo, palikimo padalijimo arba savanoriško padalijimo panaikinimo, turite kreiptis į palikimo administravimo vietos teismus. Jei miręs asmuo yra Bulgarijos pilietis, tačiau palikimas administruojamas ne Bulgarijoje, turite kreiptis į mirusiojo paskutinės gyvenamosios vietos Bulgarijoje teismus arba į palikimo buvimo vietos teismus.

Norėdami ginčyti viešosios valdžios institucijos sprendimą, turite kreiptis į valdžios institucijos pagrindinės buveinės vietos administracinį teismą (bulg. *Administrativen sad*). Jei ši vieta yra ne Bulgarijoje, jūsų byla priklausos Sofijos miesto administracinio teismo (bulg. *Administrativen sad – grad Sofia*) jurisdikcijai.

2.2.2 Bendrosios taisyklės išimtys

2.2.2.1 Kada galiu pasirinkti, į kurį teismą kreiptis: į atsakovo gyvenamosios vietos teismą (pagal bendrąją taisyklę nustatytą teismą) ar kitą teismą?

Norėdami, kad būtų patenkintas iš sutarties kylantis finansinis reikalavimas, taip pat galite kreiptis į kitos šalies esamos gyvenamosios vietos teismus.

Jei norite prašyti išlaikymo, taip pat galite kreiptis į jūsų nuolatinės gyvenamosios vietos teismus.

Jeigu norite pateikti reikalavimą dėl vartotojų apsaugos, taip pat galite kreiptis į savo esamos arba nuolatinės gyvenamosios vietos teismus.

Darbuotojai taip pat gali pareikšti ieškinį darbdaviui savo nuolatinės darbo vietos teisme.

Užsienio asmenų, įmonių ar bendrųjų įmonių, kurių registruota buveinė yra Bulgarijoje, ir joms Bulgarijoje dirbančių užsienio darbuotojų darbo teisės ginčai priklauso darbdavio registruotos buveinės vietos teismų jurisdikcijai, nebent šalys susitarė kitaip.

Darbo teisės ginčai tarp Bulgarijos pilietybę turinčių darbuotojų, dirbančių Bulgarijos darbdaviams užsienyje, priklauso Sofijos teismų jurisdikcijai, jei byla iškeliamą darbdaviui, o jei byla iškeliamą darbuotojui – darbuotojo gyvenamosios vietos Bulgarijoje teismų jurisdikcijai.

Jeigu patyrėte neteisėtą žalą, turite galimybę iškelti bylą žalos atsiradimo vietos teismuose.

Jeigu norite iškelti bylą skirtingų teismų jurisdikcijai priklausančiose apylinkėse esančioms šalims arba jeigu jūsų byla yra dėl turto, esančio daugiau negu vieno teismo apylinkėje, galite kreiptis į vienos iš šių apylinkių teismus.

Jeigu jūs ar jūsų organizacija turi išsireikalauti žalą, patirtą dėl viešosios valdžios institucijos sprendimo, galite kreiptis į savo gyvenamosios vietos arba registruotos buveinės teismus, nebent jūsų reikalavimas pridodamas prie apeliacinio skundo dėl paties sprendimo.

2.2.2.2 Kada turite kreiptis ne į atsakovo gyvenamosios vietos teismą (pagal bendrąją taisyklę nustatytą teismą), o į kitą teismą?

Jei jūsų byla yra dėl daiktinių teisių į turtą, bendrąja nuosavybe priklausančio turto padalijimo arba nekilnojamojo turto ribų nustatymo ar nuosavybės teisių į jį atkūrimo, turite kreiptis į turto buvimo vietos teismus. Turite taip pat kreiptis į teismą, turintį jurisdikciją dėl turto, jeigu jūsų byla yra dėl akto, kuriuo patvirtinamos teisės į nekilnojamąjį daiktą arba nekilnojamojo turto akto atskyrimo, panaikinimo arba paskelbimo negaliojančiu.

2.2.2.3 Ar šalys gali pasirinkti teismą, kuris paprastai nebūtų kompetentingas nagrinėti bylą?

Tačiau turtinio ginčo šalys gali nukrypti nuo teritorinės jurisdikcijos taisyklių, pasirašydamos susitarimą, pagal kurį jurisdikcija suteikiama konkrečiam teismui. Tačiau tai neįmanoma, jei byla yra dėl teisių į nekilnojamąjį turtą, bendrąja nuosavybe priklausančio turto padalijimo, nuosavybės teisių į nekilnojamąjį turtą atkūrimo ar nekilnojamojo turto ribų nustatymo, akto, kuriuo patvirtinamos daiktinės teisės į turtą, arba nekilnojamojo turto akto atskyrimo, panaikinimo arba paskelbimo negaliojančiu, ir tokiais atvejais teisės aktuose nustatyta, kuris teismas turi teritorinę jurisdikciją.

Jei jūsų byla susijusi su vartotojų apsauga arba darbo teise ir su kita šalimi ar šalimis susitarėte, kuris teismas turės jurisdikciją, šis susitarimas galios tik jeigu jis pasirašytas po to, kai kilo ginčas.

Jei turite finansinių reikalavimų, su kita šalimi galite susitarti spręsti klausimą arbitraže, nebent jis susijęs su daiktinėmis teisėmis arba nekilnojamoju turtu, išlaikymo mokėjimais arba darbo teise. Siekdamos iškelti arbitražo bylą, visos dalyvaujančios šalys turi sudaryti specialų procedūrinį susitarimą (bulg. *arbitražhno sporazumenie* arba arbitražinį susitarimą). Arbitražo teismas gali naudotis visais atitinkamais tarptautinės teisės šaltiniais ir specialiuoju Bulgarijos teisės šaltiniu: Įstatymu dėl tarptautinių prekybos ginčų arbitražo (bulg. *Zakon za mezhdunarodniya targovski arbitrazh*). Pagal šį įstatymą arbitražo susitarimas reiškia, kad visos dalyvaujančios šalys prašo arbitražo teismo išspręsti visus arba kai kuriuos tarp jų dėl konkrečių sutartinių ar nesutartinių santykių galinčius kilti arba kilusius ginčus. Susitarimas gali būti sudaromas kaip kitoje sutartyje numatyta arbitražinė išlyga arba kaip atskiras susitarimas. Arbitražo susitarimas turi būti sudaromas raštu. Arbitražo teismas gali būti nuolatinis arba sudarytas konkrečiam ginčui išspręsti. Arbitražo teismas gali posėdžiauti ne Bulgarijoje, jei viena iš šalių yra įsikūrusi ne Bulgarijoje arba jeigu pagal įstatymą jos verslo vieta arba centrinė vadovybė yra ne Bulgarijoje.

3 Kai byla teisinga specializuotiems teismams, kaip sužinoti, į kurį teismą reikėtų kreiptis?

Administraciniai teismai yra vieninteliai specializuoti Bulgarijos civilinių bylų teismai.

Visos administracinės bylos yra teisingos administraciniams teismams, išskyrus bylas, priklausančias Vyriausiojo administracinio teismo jurisdikcijai. Vyriausiasis administracinis teismas turi pirminę jurisdikciją, jei norima ginčyti viešosios valdžios institucijos, išskyrus savivaldybės tarybą, išleistą potvarkį, Ministrų Tarybos, ministro pirmininko, jo pavaduotojo arba ministro išleistą potvarkį, Aukščiausiosios teismų tarybos sprendimą, Bulgarijos nacionalinio banko išleistą potvarkį arba kitą potvarkį, kurio atžvilgiu, vadovaujantis teisės aktais, pirminę jurisdikciją turi Vyriausiasis administracinis teismas.

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teismo tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teismas, nei Europos Komisija nepriima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.